

ки / Под ред. К.Динни. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 336 с. **8.** Котлер Ф. Маркетинг. Гостеприимство. Туризм: Учебник для вузов. – 2-е изд. / Ф.Котлер, Дж.Боуэн, Дж.Мейкенз. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002.–1063 с. **9.** Котлер Ф. Маркетинг мест. Привлечение предприятий, жителей и туристов в города, коммуны, регионы и страны Европы / Ф.Котлер, К.Асплунд, И.Рейн, Д.Хайдер. – С.-П.: Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2005. – 376 с. **10.** Кульчицька О. Нові тенденції відпочинкових туристів у Львові / О.Кульчицька [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://city-adm.lviv.ua/news>. **11.** Мещерякова Т.В. Имидж города как стратегический фактор эффективного маркетинга территории / Т.В. Мещерякова // Проблемы современной экономики. – 2009. – № 2. – С. 31-36. **12.** Почепцов Г.Г. Имиджология / Г.Г. Почепцов. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2011. – 700 с. **13.** Смирнов І.Г. Маркетинг у туризмі: навч.пос./ І.Г.Смирнов . – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2016. – 251 с. **14.** Старинщиков Н. Формирование и продвижение имиджа города [Электронный ресурс] / Н. Старинщиков // Научно-практический журнал «Деловая имиджология». – 2009. – Режим доступу: http://www.ci-journal.ru/article/413/200804_image_novosibirsk. **15.** Холловой Дж.К. Туристический маркетинг: пер.с 4-го англ.изд. / Дж.К.Холловой. – К: Знання, 2008. – 600 с. **16.** Hartmut L.Diercke Wörterbuch Allgemeine Geographie /L. Hartmut. – Munchen: Braunschweig, 1997. – 125 p. **17.** Neuenfeldt H., Rose O. Stadttourismus als Wirtschaftsfaktor in Aachen [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.geogr.uni-goettingen.de. **18.** Kalandides A. Branding Cities: The Search for Place Identity / A. Kalandides, M. Kavaratzis // Journal of Place Management and Development. – 2011. – Vol. 4, № 1. – P. 5-8. **19.** Kluck D., Koester Ch. Stadttourismus in Barcelona und Madrid unter besonderer Berücksichtigung der Deutschen Reisenden [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://Kups.uni-koeln.de>.

Summary

I.G. Smyrnov. **Imagemaking and Branding of Tourist Destinations (on Example of Urban Tourism).**

Revealed the conceptual basis of city branding in urban tourism. Given features of urban tourism as a complex kind of tourism. Shown basic stages of development and implementation of tourist city branding strategies and described their content. Provided examples from Ukrainian tourism practice. Disclosed features of tourism image and tourism brand of a city as tourism center with high concentration of tourists. Laid out conceptual foundations of city imagmaking and city branding as a process of city image formation and developing its brand with fixation of ways of market promotion in their relationship. Given examples of international practice in cities imagmaking and branding as tourist destinations and tourist sites within the city i.e. historic castles, museums, amusement parks etc. Proposed recommendations for tourist cities imagmaking and branding in Ukraine.

Keywords: city, city tourism, image, brand, brand-book, imagmaking and branding in tourism.

УДК 911.3+338.48+379.85

С.І. Сюткін

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

В статті йдеться про особливості суспільно-географічного погляду на проблеми рекреаційного природокористування. Значна увага приділяється проблемі районування нормативів рекреаційного навантаження на природні комплекси та впровадженню екологічних принципів рекреаційно-туристичної діяльності.

Ключові слова: рекреаційна географія, рекреаційні потреби, природокористування, рекреаційне природокористування, екологічний менеджмент.

Постановка проблеми. У багатьох країнах світу сфера відпочинку і туризму переживає період стрімкого розвитку в умовах незадоволеного попиту, динамічної перебудови власної структури і функцій у відповідності до процесу диверсифікації рекреаційних потреб [1, 2, 6]. Активно розбудовується комплексна система відновлення і розвитку виробничих і духовних сил як окремого індивіду, так і суспільства в цілому. Шалені темпи процесу інтенсифікації використання територій призводять до неухильного підвищення рівня впливу рекреантів на природні та культурно-історичні комплекси, адже існуюча практика організації рекреаційної діяльності вже сьогодні у більшості країн світу ґрунтується на такій концепції «індустрії туризму», що передбачає комплексний характер рекреаційного споживання.

За таких умов одним із найважливіших прикладних завдань рекреаційної географії, як невід’ємної складової частини суспільної географії, є розробка основ рекреаційного природокористування, які включали б в себе вивчення структури, динаміки і прогноз розвитку ландшафтів (природних і культурних) стосовно інтересів подорожуючих людей [2, 3 та ін.]. Власне ж технологія рекреаційного природокористування може традиційно розглядатися лише як певна складова загальної системи природокористування, заснованої на врахуванні соціально-економічних та екологічних чинників і законів [1, 4].

Метою даної статті є пошук і теоретичне обґрунтування надійних шляхів запобігання деградації природно-рекреаційних і культурно-історичних комплексів та збереження комфортних умов діяльності рекреаційної галузі.

Виклад основного матеріалу. Сукупна дія соціально-економічних факторів визначає стан рекреаційних потреб [6]. Останні слід вважати провідним чинником територіальної організації рекреаційної галузі. Слід визнати, що подальший розвиток рекреаційної діяльності неможливий без постійного збільшення масштабів рекреаційного природокористування і суттєвого втручання людини у природні комплекси.

Збільшення обсягів рекреаційної діяльності веде до необхідності виділення нових територій для відпочинку і туризму. Складність структури і процес диверсифікації рекреаційного споживання веде до певної територіальної спеціалізації рекреаційної галузі. Таким чином відбувається розвиток географічного поділу праці вшир і вглиб.

Але навіть усвідомлені і вивчені потреби стають формуючим фактором тільки в залежності від можливостей суспільства. Наявність рекреаційних ресурсів ще не обумовлює використання даної території для організації туризму і відпочинку, тому що суспільство може бути зацікавленим у використанні цієї території з іншою господарською метою. Та й розподіл площ для організації відпочинку відбувається скоріше у відповідності до потреб населення, аніж до наявності природно-географічних умов.

Невисокий життєвий рівень значних верств населення при порівняно значній вартості путівок для відпочинку й оздоровлення, робить актуальним виявлення, оцінювання та облаштування для активного використання місцевих рекреаційних ресурсів [5]. Не менш актуальним в цих умовах стає впровадження екологічних принципів в рекреаційно-туристичну діяльність. На жаль, сьогодні

туристичні підприємства у першу чергу звертають увагу на економічні показники свого функціонування. А на підтримку, збереження та поліпшення стану природного середовища, яке є основним ресурсом існування та розвитку рекреації і туризму, уваги звертається мало. На жаль, незважаючи на це, методика екологізації рекреаційної діяльності та впровадження при цьому екологічного менеджменту досі належним чином не обґрунтована.

Безумовно, що основи рекреаційного природокористування повинні включати й систему виховних заходів. Етика поведінки в природі являє собою невід'ємну частину загальнолюдської моралі. Давно відомо, що навантаження у людино-відвідуваннях на одиницю площі, яке може витримати певна рекреаційна ділянка, у різних країнах світу залежить не стільки від кількості відпочивальників, скільки від їх культурно-освітнього рівня.

Рекреаційні ресурси мають певні запаси, їх вичерпність теоретично визначається порогом навантаження на них, після перевищення якого ресурси або суттєво змінюються у бік меншої привабливості, або поступово деградують. Технологія раціонального рекреаційного природокористування, що має на меті охорону природно-територіальних комплексів, включає такі принципи і методи територіальної організації рекреаційних територій, при яких досягається максимальна відповідність рекреаційних ресурсів рекреаційним потребам населення.

З географічної точки зору одними з найкращих методів регулювання рекреаційного навантаження виступають рекреаційне районування та зонування, при яких рекреаційне освоєння території відбувається у відповідності до визначеного режиму окремих районів та зон. Тобто для кожного району або зони обирається свій рівень рекреаційного використання, який залежить від їх рекреаційної цінності, стійкості природного комплексів та цілої низки чинників неприродного характеру. До останніх у першу чергу відноситься специфіка тих чи інших форм рекреаційної діяльності, характер їх вимог до природних комплексів, просторово-часові закономірності розподілу рекреантів у рекреаційних районах. Наприклад, мисливський туризм і суто прогулянковий відпочинок створюють зовсім різні системи розрахунків інтенсивності освоєння та сумісності з іншими видами туризму на одній території. Щільність рекреантів у першому випадку буде непорівняно нижчою, до того ж, мисливський туризм несумісний з іншими видами рекреаційного використання території. Прогулянковий туризм, навпаки, легко поєднується з багатьма видами рекреації.

Набагато складнішою проблемою є залежність між рівнем освоєності та реакцією людей на цю освоєність. Надмірна насиченість території різноманітним устаткуванням та рекреантами змінює красу ландшафтів, порушує рівновагу у системі «суспільство – природа», що легко може привести рекреаційний район до самознищення. З цієї точки зору більш виправданою є наявність значної кількості порівняно невеликих центрів відпочинку, ніж наявність небагатьох великих одноманітних підприємств для обслуговування рекреантів. Це є своєрідна контрвідповідь населення на глобалізацію, яка породжує тенденції уніфікації.

Залишається поки що невирішеною і проблема ступеню впровадження інженерно-технічних засобів у природні комплекси. З одного боку, внаслідок

такого впровадження змінюється «природність» ландшафтів, а з іншого – підвищується їх стійкість до навантаження у порівнянні із необлаштованою територією. Вважається, що у загальному територіальному балансі рекреаційного району зони із природними та малозміненими ландшафтами повинні складати значну величину, тому що за даними багатьох соціологічних опитувань саме незайманість природи притягує основну масу рекреантів.

Комплексна географічна проблема рекреаційної місткості території стає ще більш актуальною у зв'язку з намаганням вирішити дві взаємопов'язані суспільні задачі – забезпечення повноцінного відпочинку населення та захисту природи у рекреаційних районах. Сьогодні використання природних територій з рекреаційною метою ведеться все більш інтенсивними методами. Сутність цієї інтенсифікації полягає у повній реалізації природних та соціально-економічних передумов. Але поняття рекреаційної місткості території не зводиться до суто екологічних аспектів. В принципі рекреаційну місткість можна збільшити шляхом кращого інфраструктурного облаштування території, будівництва певних інженерних споруд, але такі можливості досить обмежені.

Висновки. Під рекреаційним природокористуванням найчастіше розуміється система відносин між суспільством і навколишнім природним середовищем, яка складається в процесі вивчення, використання і відтворення природно-ресурсного потенціалу для задоволення рекреаційних потреб населення.

Масовий туризм ставить практичне і наукове завдання прив'язки охорони природи до принципу доступності цінних природних комплексів. У науковому плані ця проблема знаходить вираз у визначенні рекреаційної місткості природних комплексів. Суміщення рекреації з іншими видами господарювання (особливо в унікальних районах) вимагає дотримання певних пропорцій з метою забезпечення максимально сприятливих умов для відпочинку. Вимога сьогодення – врахування рекреації у розміщенні виробничих сил як фактору, що лімітує розміщення певних видів матеріального виробництва.

Суттєво обмежити негативний антропогенний вплив на природні комплекси зможе тільки такий менеджмент, який буде заснований на екологічних принципах. Але він не повинен повністю забороняти втручання в геосистеми та їх перебудову в інтересах суспільства. Звичайно, що при цьому названі перетворення мають бути оптимальними як з точки зору людських інтересів, так і збереження довкілля. Господарський вплив слід організувати таким чином, щоб зберегти притаманні геосистемам природні функції та біологічне (і ландшафтне) різноманіття. Такий екологічний менеджмент дозволить поєднати суперечливі функції багатьох рекреаційних територій – зокрема рекреаційну і природоохоронну.

Незважаючи на те, що розробці конкретних нормативів рекреаційного навантаження на природні комплекси присвячена значна кількість публікацій [2, 3 та багато інших], слід відзначити, що більшість цих нормативів ґрунтується або на даних одиничних спостережень, або виводиться суто емпірично з досвіду проектування та експлуатації. Але такі нормативи повинні бути «районованими», тобто забезпечувати рівновагу природних компонентів конкретних районів та їх функціональних зон з врахуванням інтенсивності антропогенного

впливу та режиму господарського використання. Саме в цьому напрямку мають продовжуватися (суспільно-)географічні розвідки у майбутньому, у тому числі на засадах міждисциплінарної взаємодії та використання досягнень інших наук.

Література

1. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О.О. Любіцева. – К.: Альтерпрес, 2002. – 436 с. 2. Масляк П.О. Рекреаційна географія : підручник. / П.О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 343 с. 3. Сюткін С.І. Рекреаційна географія : навч. посібник. / С.І. Сюткін, Г.Г. Леонтьєва. – Суми: СумДПУ, 2007. – 64 с. 4. Сюткін С.І. Об'єктно-предметне поле та ключові терміни і поняття рекреаційної географії / С.І. Сюткін // Матеріали I Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнар. участю «Стан і перспективи сучасного туризму». – Суми: Університетська книга, 2012. – С. 80-85. 5. Сюткін С.І. Культурно-історичні рекреаційні ресурси Сумської області / С.І. Сюткін, А.О. Кравченко // Матеріали II Міжнар. наук. конф. «Історико-краєзнавчі дослідження: традиції та інновації». У 2-х частинах. Частина II / За ред. В.С. Бугрія. – Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. – С. 135-137. 6. Сюткін С.І. Формування нових рекреаційних потреб населення / С.І. Сюткін // Наукові записки СумДПУ імені А.С. Макаренка. Географічні науки. – Вип. 7. – 2016. – С. 140-144.

Summary

S.I. Siutkin. Socialal-Geographical Aspects of the Recreational Nature Management Study.

The article is dedicated to the peculiarities of the social geography view on the problems of recreational nature management. The major attention is given to the problem of regioning of the norms of recreational nature management on the natural complexes and implementation of the principles of recreational touristic activities.

Key words: *recreational geography, recreational needs, nature management, recreational nature management, environmental management.*